

**ТЕРМІН КРАПКА В ДИХОТОМІЙНІЙ ДРАМІ
РОЗВОЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

**М. С. Заборна, кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу граматики та наукової термінології,
Інститут української мови НАН України
(Київ, Україна)**

e-mail: maria_ternopil@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6299-0060>

Стаття репрезентує історіографічне осмислення окремого фрагмента українського термінного світу, пов'язаного з характером становлення й утвердження терміна «крапка» в українській пунктуаційній термінології. У дослідженні постульовано силові лінії розвитку української пунктуаційно-термінологійної думки, що їх представлено як використання запозик, узгоджування зі слов'янськими відповідниками та витворювання власне українських термінів. Гіпотеза дихотомійного розвитку терміносистеми української пунктуації увиразнила термін «крапка» в трьох аспектах: на тлі чужомовних запозичень; у стосунку до слов'янського терміна «точка»; в кореляціях з новими українськими народнорозмовними еквівалентами. На цій основі окреслено параметри дихотомійного розвитку терміна «крапка», конкретизовані як опозиції 'рідномовне / чужомовне'; 'прагматика / семантика'; 'граматика / словникарство'; 'іконічність / функційність'. Відповідно осмислення самостійного термінного статусу української лексики «крапка» засвідчило в українській пунктуаційній терміносистемі зміщення балансу в бік питомих національних ресурсів; семантико-прагматичний характер термінотворення; релевантність контексту вживання терміна для його вивчення в парадигмі варіантів та актуалізувало проблему випрацювання єдиних принципів номінації терміна в розбудові української пунктуаційної термінології.

Ключові слова: термін, термінологія, терміносистема, пунктуація, розділовий знак, крапка, варіант, опозиція, дихотомія, історіографія.

Актуальність. Термінно-лінгвальний досвід випрацювання української наукової мови актуалізує для сучасного термінознавства діяхронійно-парадигмальне осмислення термінів, позаяк такий підхід увиразнює силові лінії розвитку української термінологійної думки.

Пропоноване дослідження – своєрідна ментальна репрезентація окремого фрагмента українського термінного світу, пов'язаного з термінолексемою *крапка*. Його наукова новизна – у «схопленні» концептуальних смислів діяхронійного контексту терміна на позначання розділового знака крапки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історіографічну площину становлення сучасного терміна *крапка* окреслено в статті «Термін *крапка* під радикалом питомого й запозиченого в термінологійній підсистемі української пунктуації» (2024) [4], де виокремлено й розглянуто парадигму рідномовних і чужомовних лексем, релевантних для осмислення терміна *крапка* в сучасній пунктуаційній терміносистемі. Ця ж розвідка актуалізувала вагомість для української лінгвістичної термінології загалом та пунктуаційної зокрема авторитетного класичного дослідження І. Огієнка «Українська граматична термінологія» (1908), що визначає «шлях розвивання від переймання запозик до витворювання власних термінів на живій народномовній основі» як сутнісну ознаку української граматичної термінології [9, с. 122]; праці І. Огієнка «Нариси з історії української мови: система українського правопису» (1921), що репрезентує пунктуаційні терміни системно: з одного боку, в парадигмі однофункційних національно-мовних варіантів, з іншого – на тлі їхніх відповідників у грецькій, латинській та основних європейських мовах [8, с. 202–203]; монографії Н. Москаленко «Нарис української пунктуаційної термінології» (1959), що, на жаль, і досі залишається єдиним

монографічним відстеженням базових термінів української пунктуації, – саме це джерело засвідчує питомий, власне національний аспект термінологічної *крапка*: «Термін **крапка**, який зараз прийнятий в українській граматичній термінології, походить, очевидно, від того ж кореня, що і слова української мови «кратати», «крапля». Це перший термін для цього розділового знака, який утворений від українського кореня» [7, с. 9].

На тлі постульованої І. Огієнком та розвинутої Н. Москаленко думки про шлях розвитку української термінології від переймання чужомовних відповідників до витворювання власне національних варіантів у нашій попередній статті вирізнено дихотомійний етап вивчення терміна *крапка* в парадигмі його діяхронійних еквівалентів та порушено проблему вагомості цього етапу як для осмислення статусу інших пунктуаційних термінів, так і для усвідомлення механізму дії термінологічної системи пунктуації української мови [4].

Мета дослідження – окреслення механізму становлення терміна *крапка* під радикалом дії ‘внутрішньої форми мови’ (Вільгельм фон Гумбольдт). Відповідно до мети поставлено **завдання**: 1) відстежити силові лінії розвою української пунктуаційно-термінологічної думки; 2) актуалізувати феномен драматизму в системній реалізації терміна *крапка*; 3) виокремити параметри дихотомійного розвою терміна *крапка*.

Матеріал дослідження корелює з джерельною базою «Історичного словника лінгвістичних термінів», над укладанням якого працює група наукової термінології Інституту української мови НАН України. Основний принцип добору джерел – різномовних граматик, підручників, словників, монографій та наукових статей із лінгвістичної проблематики періоду XVI – середини XX ст. [6, с. 60–63] – їхня «роль у формуванні й становленні лінгвістичної термінології української мови» [5, с. 93] та значущість параметрів їхніх лінгвістичних профілів «для вивчення еволюції мовознавчого терміна» [6, с. 63]. Відповідно словник «втілюватиме завдання інтегрального опису мови, коли слово постає не лише як лексична одиниця, а також як елемент, пов’язаний із духовною та матеріальною культурою етносу» [3, с. 142]. **Методи дослідження матеріалу** заґрунтовані на втіленні загальнонаукового принципу спостереження та конкретизовані як метод семіотичного аналізу, що узгоджується з відстеженням динаміки функціонування ексформи й інформи терміна як знакової одиниці, та метод феноменологічного аналізу, що дає змогу «схопити» в діяхронійному контексті термінологічні імпліковані в ній смислові феномени, релевантні для розвою термінологічної системи.

Результати дослідження. Діяхронійно-парадигмальне осмислення терміна *крапка* увиразнює силові лінії розгортання української пунктуаційно-термінологічної думки, зокрема: використання запозик із європейських мов; функціонування спільнослов’янських термінів; витворювання власне українських термінів. Вони актуалізують термінний статус *крапки* в українськомовному просторі у трьох площинах: 1) на тлі чужомовних запозичень: гр. *στιγμή*; лат. *punctum, periodus, distinctio*; нім. *Punkt (пункт)*; польськ. *kropka (кропка)*; 2) у стосунку до доволі стійкого терміна *точка*, який сягає у праслов’янський корінь, – «псл. [тьська], похідне від *тьсь «тс.», пов’язаного з *тъкънѣти / tykati «ткнути, тикати»; пор. первісне значення – «місце, куди ткнули, слід від протикання» (3, т. 5, с. 611), – яким послуговувались староукраїнські граматики XVI та XVII ст., який ужито в багатьох джерелах XIX – початку XX ст. і який по сьогодні функціонує в слов’янських мовах; 3) у кореляціях із новими українськими народнорозмовними еквівалентами *цята, цятка, цяпка, капка*, що їх виявляють у словниках, починаючи із середини XIX ст.

Уперше власне український термін *крапка* фіксує 1865 року «Методична граматика языка мало-русского» П. Дячана (2). Ця праця вирізняється на тлі доби 50–80-х рр. XIX ст., яку І. Огієнко в роботі «Українська граматична термінологія» називає періодом «шукування певної дороги, коли галицькі вчені фільольоги навпомацки йшли до розуміння теї гадки, що граматика рідної мови повинна бути і справді українською як по змісту, так і

по формі» [9, с. 5]. Тим-то й П. Дячан, уводячи термін *крапка*, репрезентує його як основний, супроводжуваний варіантами – слов'янським *точка* й німецьким *пункт*: **. кра́пка (то́чка); . Кра́пка (Punkt)** (2, с. 134–135). У результаті, по-перше, вивищення *крапки* в термінному статусі зміщує термінологійний баланс у бік власних, питомих, національних ресурсів, що підкріплено й іншими пунктуаційними термінами, порівн.: двокра́пка (двоєто́чіє); Двокра́пка (Doppelpunkt) // о́упинка (запа́таа); Упинка (Beistrich) // се́редникъ (то́чка съ запа́тою); Се́редникъ (Strichpunkt) (2, с. 134–135); по-друге, запроваджене П. Дячаном введення терміна *крапка* в діадах варіантів увиразнює феномен драматизму становлення цього терміна, що його можна конкретизувати як 'дихотомійну драму', яку проєктує саме П. Дячан і яка корелює зі 'шляхом навромацки', над яким розмірковував І. Огієнко.

Динаміка цієї драми засвідчує параметри дихотомійного розвою терміна, що їх можна визначити як опозиції 'рідномовне / чужомовне'; 'прагматика / семантика'; 'граматика / словникарство'; 'іконічність / функційність'. Власне, ці опозиції формують своєрідні 'зони напруження', що стають джерелом розвитку національної пунктуаційної термінології. Механізм їх дії в діхронійній термінній парадигмі варіантів на позначання розділового знака крапки узагальнено як один з аспектів вияву 'внутрішньої форми мови' (Вільгельм фон Гумбольдт) – невловимої діяльності духу, що робить звук придатним для вираження думки.

Вторинні позиції *точки* й *пункту*, що їх проєктує «Граматики» П. Дячана, ведуть за собою аутсайдерські позиції запозичених еквівалентів *крапки* в джерелах II половини XIX ст. [докладніше про це: 4, с. 123]. Більш стійким опонентом *крапки* – аж до її закріплення «Українським правописом» 1928 року [7, с. 10] – залишається *точка*.

Фактично, діада *точка* – *крапка* в II половині XIX ст. вивищується до опозиції 'семантика / прагматика', створюючи той стан справ, за якого «семантичні компоненти мовного коду образно уявляються, а прагматичні переживаються, впізнаються на основі спільного духовного досвіду і користування однією ідіоетнічною мовою, <...> вони виникають в результаті суб'єктивного ставлення носіїв мови до певної особи, поняття, явища, події, факту тощо» [1, с. 29]. Отож *точка* як «стара наша назва» [8, с. 202] починає виступати фрагментом узуального, конвенційного семантичного простору мови, натомість *крапка* виявляє дію в мові прагматичного, суб'єктивного чинника, коли людина створює знак, відтворюючи тим самим своє сприйняття й розуміння дійсності. Сучасна семантизація, та й навіть десемантизація *крапки*, – сприйняття її значення винятково як термінного, поза асоціативним зв'язком із лексико-семантичною парадигмою «**кра́пати**, [кра́пати] «крапати», *крапотіти*, *крап* «дрібні цятки; шахрайські позначки на гральних картах», *крапельна*, *крапельниця*, [кра́піна] «краплина», *крапінка*, *кра́пка*, *крапли́на*, *кра́пля*, ... – псл. krapati» (3, т. 3, с. 76), – засвідчує тезу лінгвопрагматики про прагматичне минуле семантичного [1, с. 202–203], а водночас і привертає увагу до явища термінної прагматики та виявлення прагматичних компонентів термінів, що передбачає з'ясування особливостей мовних одиниць, пов'язаних із культурно-історичною епохою, науковими традиціями, науковим світоглядом і т. ін.» [2, с. 151]. На цьому тлі ще одна деталь: якщо покликатися на «Історичний словник української граматичної термінології» І. Огієнка (1908), то за рік до виходу «Граматики» П. Дячана М. Номис в «Українських приказках, прислів'ях і таке інше» на позначання розділового знака крапки вживає термін *цятка* (7, с. 53). Не вивищуючи цей факт до знакової події, його знову ж таки можна осмислити з урахуванням дії в мові прагматичного чинника як знакового для тієї доби українського термінотворення, коли прагматика особливо рухала семантику, продукуючи новотвори семантико-прагматичного характеру. Поступова ж семантизація *крапки* на початку XX ст. позначилася на стійкому функціонуванні цього терміна у відомих резонансних граматичних працях І. Огієнка (1921) (8, с. 4); О. Курило (1921) (4, с. 3); Мод. Левицького (1923) (5, с. 187).

Рівнобіжно з розвитком граматичної літератури в II половині XIX ст. зароджується українська термінографія, яку знаменує поява перших перекладних словників, що вводять термін *крапка* в нові термінні опозиції. Зокрема, І. Огієнко в «Історичному словнику української граматичної термінології» актуалізує варіант *цятка*, апелюючи до «Німецько-українського словника» О. Партицького (1867), «Малорусько-німецького словника» Є. Желехівського (1886), «Словаря російсько-українського» М. Уманця і А. Спілки (1897), і варіант *цята*, зосереджуючись на «Русско-малоросійському словарі» Є. Тимченка (1899) (7, с. 53). Це створює нову 'зону напруження', коли за опозицією термінів-варіантів стоїть опозиція контекстів їх уживання: граматичні описи віддають перевагу *крапці*, словники – народнорозмовним відповідникам. На початку XX ст. опозиція нейтралізується з огляду на вихід терміна *крапка* за межі граматичного контексту в площину словникарства, як-от, наприклад, це простежено в «Словнику московсько-українському» В. Дубровського (1918): *цята, цяпка, капка, крапка* (1, с. 487).

Імовірно, що вивищення *крапки* в кожній із трьох 'зон напруження', утворюючи поступово її самостійний термінний статус, слугувало введенню цього терміна 1926 року до проекту «Українського правопису» (9, с. 96) та закріпленню на його основі в системі пунктуаційних термінів. Однак дихотомійна драма термінологійної думки на цьому себе не вичерпує, якщо взяти до уваги актуалізацію в українськомовному термінному просторі діади *зупинка (крапка)* (6, с. 58). Тим самим створено нову 'зону напруження', а заодно й передумови для виходу на новий виток прагматики, що корелює з прагненням створювати такі українські пунктуаційні терміни, експрессивна яких указувала б на функцію відповідного їм розділового знака, – на протигагу номінаціям із різним рівнем іконічності щодо характерних зовнішніх ознак пунктуаційних знаків. Терміносистема української пунктуації в цьому плані неоднорідна [7, с. 29], тож проблема, актуальність якої ще 1927 року розглядав І. Огієнко [8, с. 201–203], залишається відкритою.

При цьому увиразнення 'зон напруження' в розвої термінологійної думки окреслює прогностичний аспект їх реалізації, що акумулюють **висновки дослідження**:

1. Протиставлення 'рідномовне vs чужомовне' в контексті української пунктуаційної термінології корелює зі зміщенням балансу в бік питомих національних ресурсів.

2. Опозиція 'прагматика vs семантика' в процесі термінотворення позначається на формуванні новотворів семантико-прагматичного характеру.

3. Кореляція 'граматика vs словникарство' веде до окреслення самостійного термінного статусу лексеми внаслідок виходу за межі контексту, що її породив, та розширення сфери функціонування.

4. Дихотомія 'іконічність vs функційність' порушує проблему випрацювання єдиних принципів у розбудові пунктуаційної терміносистеми.

Висловлені міркування – всього лиш атомарний термінологійний етюд. Вони не претендують на фундаментальне дослідження в багатоаспектній проблемі визначення й обґрунтування теоретико-методологічних засад, релевантних для осмислення характеру української пунктуаційної термінології. Їхній пафос – у постулюванні історіографічного осмислення термінології як важливої форми національного самоствердження, що дає «схоплення» й переживання ментальних схем національного термінотворення.

Список використаної літератури

1. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
2. Васецька О. І. Інтерпретація явища термінної прагматики. *Термінологічний вісник*. 2021. № 6. С. 148–158.
3. Васецька О. І., Казимиrowa І. А., Чернoбров Ю. А., Яценко Н. О. Історія терміна в словнику. *Термінологічний вісник*. 2023. № 7. С. 141–164.
4. Заоборна М. С. Термін *крапка* під радикалом питомого й запозиченого в термінологійній підсистемі української пунктуації. *Проблеми української термінології: зб. наук. праць учасників XVIII Наук.-практ. конф. СловоСвіт 2024. 3–5 жовт. 2024 р. Львів, 2024. С. 120–125. URL : http://tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/ConfSSXVIII/Zbirnyk_XVIII_NPK_SlovoSvit2024.pdf.*

5. Казими́рова І. А. Концепція історичного словника лінгвістичних термінів. *Українська мова*. 2021. № 2. С. 90–101. URL : <https://doi.org/10.15407/ukrmova2021.02.090>.
6. Казими́рова І. А. Лінгвістичний профіль джерела як термінографічний інструмент. *Українська мова*. 2020. № 2. С. 59–73. URL : <https://doi.org/10.15407/ukrmova2020.02.059>.
7. Москаленко Н. А. Нарис історії української пунктуаційної термінології. Одеса : Одеський держуніверситет ім. І. І. Мечникова, 1959. 32 с.
8. Огієнко І. Нариси з історії української мови: система українського правопису. Варшава, 1927. 216 с.
9. Огієнко І. Українська граматична термінологія: Історичний словник української граматичної термінології з передмовою про історію розвитку її. Київ : Друкарня І-ї Київської друк. спілки, 1908. 79 с.

Список використаних джерел

1. Дубровський В. Словник московсько-український. Київ : Рідна мова, 1918. 542 с.
2. Дячань П. Методична грамати́ка языка мало-русского. Львів : Ставропіг. ін.-т., 1865. 142 с.
3. Етимологічний словник української мови. В 7 т. / ред. кол. : О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. Київ : Наукова думка, 1983–2012. Т. 3. 1989. 552 с.; Т. 5. 2006. 704 с.
4. Курило О. Початкова грамати́ка української мови. Ч. II. Львів ; Вінниця : Поділля, 1921. 40 с.
5. Левицький Мод. Українська грамати́ка для самонавчання. Катеринослав ; Ляйпціг : Укр. вид-во в Катеринославі, [1923?]. 197,[3] с.
6. Матвієнко О. Інструментальні чинності при пасивних дієприкметниках. *Збірник Центральних Державних Курсів Українознавства*. Харків : Держ. вид-во України, 1928. 36. 1. С. 51–69.
7. Огієнко І. Історичний словник української граматичної термінології. І. Огієнко. *Українська граматична термінологія: Історичний словник української граматичної термінології з передмовою про історію розвитку її*. Київ : Друкарня І-ї Київської друк. спілки, 1908. С. 39–79 с.
8. Огієнко І. Українська грамати́ка. Частина перша. Основи українського правопису. Київ–Львів–Відень : Видавниче товариство «Вернигора», 1921. 52 с.
10. Український правопис (проект). Державне видавництво України, 1926. 126 с.

References

1. Batsevyich, F. S. (2010). *Narysy z lnhvistychnoi prahmatyky* [The sketches of linguistic pragmatics]. Lviv : PAIS, 336 (in Ukr.).
2. Vasetska, O. I. (2021). Interpretatsiia yavyshcha terminnoi prahmatyky [Interpretation of the phenomenon of terminological pragmatics]. In : *Terminolohichnyi visnyk* [Terminological Bulletin], (6), 148–158 (in Ukr.).
3. Vasetska, O. I., Kazymyrova, I. A., Chernobrov, Yu. A. & Yatsenko, N. O. (2023). Istoriia termina v slovnyku [Historical distonary of linguistic terms]. In : *Terminolohichnyi visnyk* [Terminological Bulletin], (7), 141–164 (in Ukr.).
4. Zaoborna, M. S. (2024). Termin krapka pid radykalom pytomoho y zapozychenoho v terminolohiinii pidsystemi ukrainskoi punktuatsii [The term ‘krapka’ (period) under the radical of the native and the borrowed in the terminological subsystem of ukrainian punctuation]. In : *Problemy ukrainskoi terminolohii: zb. nauk. prats uchasnykiv XVIII Nauk.-prakt. konf. SlovoSvit 2024. 3–5 zhovt. 2024 r.* [Problems of Ukrainian terminology: A collection of scholarly works by participants of the 18th scientific and practical “SlovoSvit2024” conference. October, 3–5. 2024]. Lviv, 120–125. Available at: http://tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/ConfSSXVIII/Zbirnyk_XVIII_NPK_SlovoSvit2024.pdf (in Ukr.).
5. Kazymyrova, I. A. (2021). Kontseptsiiia istorychnoho slovnyka lnhvistychnykh terminiv [Concept of the historical dictionary of the linguistic terms]. In : *Ukrainska mova* [Ukrainian Language], (2), 90–101. Available at: <https://doi.org/10.15407/ukrmova2021.02.090> (in Ukr.).
6. Kazymyrova, I. A. Lnhvistychnyi profil dzherela yak terminohrafichnyi instrument [Linguistic profile of source as a terminographical tool]. In : *Ukrainska mova* [Ukrainian Language], (2), 59–73. Available at: <https://doi.org/10.15407/ukrmova2020.02.0590> (in Ukr.).
7. Moskalenko, N. A. (1959). *Narys istorii ukrainskoi punktuatsiinoi terminolohii* [An Outline of the History of Ukrainian Punctuation Terminology]. Odesa: Odeskyi derzhuniversytet im. I. I. Mechnykova, 32 (in Ukr.).
8. Ohienko, I. (1927). *Narysy z istorii ukrainskoi movy: systema ukrainskoho pravopysu* [Essays on the History of the Ukrainian Language: The System of Ukrainian Orthography]. Warsaw, 216 (in Polish).
9. Ohienko, I. (1908). *Ukrainska hramatychna terminologiiia: Istorychnyi slovnyk ukrainskoi hramatychnoi terminologii z peredmovoiu pro istoriiu rozvytku yii* [Ukrainian grammar terminology: A historical distonare of the Ukrainian grammar terminology with a preface on the history of formation]. Kyiv : Drukarnia І-ї Kyivskoi druk. Spilky, 80 (in Ukr.).

Suorces

1. Dubrovskiy, V. (1918). *Slovnyk moskovsko-ukrainskyi* [Moscow-Ukrainian dictionary]. Kyiv : Ridna mova, 542 (in Ukr.).
2. Diachanъ, P. (1865) *Metodychna hramatyka yazyka malo-ruskoho* [Methodical grammar of the Ukrainian language]. Lviv: V pechatnie Stavropihiiskoho Instituta, 142 (in Ukr.).

3. Melnychuk, O. S. (Ed.) ta in. (1983–2012). Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]. V 7 t. T. 3, 5. Kyiv : Naukova dumka (in Ukr.).
4. Kurylo, O. (1921). Pochatkova hramatyka ukrainskoi movy. Ch. II [Elementary Grammar of the Ukrainian Language. Part II]. Lviv ; Vinnytsia : Podillia, 40 (in Ukr.).
5. Levytskyi, Mod. (1923?). Ukrainska hramatyka dlia samonavchannia [Ukrainian grammar for self-learning]. Katerynoslav ; Leipzig : Ukr. vyd-vo v Katerynoslavi, 197, [3] (in Ukr.).
6. Matviienko, O. (1928). Instrumental chynnosti pry pasyvnnykh diiepryketnykh [The Instrumental of Agency with Passive Participles]. In : *Zbirnyk Tsentralnykh Derzhavnykh Kursiv Ukrainoznavstva* [Collection of Central State Courses in Ukrainian Studies]. Kharkiv : Derzh. vyd-vo Ukrainy. Zb. 1, 51–69 (in Ukr.).
7. Ohienko, I. (1908). Istorychnyi slovnyk ukrainskoi hramatychnoi terminologii. In : I. Ohienko. *Ukrainska hramatychna terminologiya: Istorychnyi slovnyk ukrainskoi hramatychnoi terminologii z peredmovoju pro istoriiu rozvytku yii* [I. Ohienko. *Ukrainian grammar terminology: A historical dictionary of the Ukrainian grammar terminology with a preface on the history of formation*]. Kyiv : Drukarnia 1-i Kyivskoi druk. Spilky, 39–79 (in Ukr.).
8. Ohienko, I. (1921). Ukrainska hramatyka. Chastyna persha. Osnovy vkrainskoho pravopysu [Ukrainian Grammar. Part One. Fundamentals of Ukrainian Orthography]. Kyiv–Lviv–Vienna : Vydavnyche tovarystvo “Vernyhora”, 52 (in Ukr.).
10. Ukrainskyi pravopys (proiekt) (1926). [Ukrainian Orthography (Draft)]. Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy, 126 (in Ukr.).

THE TERM ‘KRAPKA’ (‘FULL STOP’ / ‘PERIOD’) IN THE DICHOTOMOUS DRAMA OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN PUNCTUATION TERMINOLOGY

**Mariia Zaoborna, Candidate of Philological Sciences, Docent,
Senior Researcher of the Department of Grammar and Scientific Terminology,
Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)**

e-mail: maria_ternopil@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6299-0060>

Abstract. Introduction. This article provides a historiographical interpretation of a particular segment of the Ukrainian terminological realm, focusing on how the term *krapka* (‘full stop’/‘period’) emerged and became established in Ukrainian punctuation terminology. The relevance of this study lies in “capturing” the conceptual meanings that unfold in the diachronic context of the term-lexeme designating the period.

Purpose. The hypothesis of a dichotomous evolution of the Ukrainian punctuation terminological system accentuates the study’s aim: to outline the mechanism by which the term *krapka* took shape under the radical influence of the “inner form of language” (Humboldt). In line with this aim, the following objectives are set: to trace the main lines of development in Ukrainian punctuation-terminological thought; to highlight the phenomenon of “drama” in the systematic implementation of the term *krapka*; and to identify the parameters of the dichotomous evolution of the term *krapka*.

Results. By applying a general scientific principle of observation, coordinated with methods of semiotic and phenomenological analysis, the study identifies the key lines of development in Ukrainian punctuation-terminological thought, represented as (1) the use of borrowed terms, (2) alignment with Slavic counterparts, and (3) the creation of specifically Ukrainian terms. Building on this, the author foregrounds the term *krapka* in three aspects: against the backdrop of foreign-language borrowings; in relation to the Slavic term *tochka*; and in correlation with new Ukrainian vernacular equivalents.

Originality. In view of these dimensions, the article defines the parameters of the dichotomous evolution of the term *krapka* and specifies them as the oppositions native-language / foreign-language, pragmatics/semantics, grammar / lexicography, and iconicity/functionality.

Conclusion. Correspondingly, establishing the distinct terminological status of the Ukrainian lexeme *krapka* reveals a shift within the Ukrainian punctuation-terminological system toward indigenous national resources; a semantic-pragmatic character of term formation; the importance of the usage context for elevating the term in the paradigm of variants; and, in turn, raises the issue of developing uniform principles of term designation for advancing Ukrainian punctuation terminology.

Key words: term, terminology, term system, punctuation mark, punctuation, *krapka* (‘full stop’ / ‘period’), variant, opposition, dichotomy, historiography.

Надійшла до редакції: 17.01.25.

Прийнято до друку: 28.03.25